

EL SEGLE DE LES DONES

IRENE LEÓN

Si les discriminacions poguessin eradicar-se només a força de voluntats, el segle que s'inicia podria ser un punt de partida per deixar enrere totes aquelles pràctiques que, des de fa segles, sotmeten bona part de la humanitat a l'exercici del poder d'uns, que després és interioritzat i reproduït per gairebé tothom.

En realitat, són múltiples les formes de discriminació, l'eradicació de la qual no hauria de ser, en principi, una qüestió de recursos o materialitats sinó de voluntats i ètiques del conviure humà. Bona part dels aspectes que deriven de la discriminació de gènere entrarien en aquest *rubro*, si no fos perquè aquesta dinàmica relacional està assentada, també, en diferències estructurals i de poder.

Tanmateix, res no priva de pensar que tan sols l'adopció de valors i visions solidàries comportaria en si una transformació radical; per anomenar-ne algunes: l'adopció d'una cultura de pau, extensible a la casa, contribuiria a l'eradicació de la plaga de la violència domèstica i sexual, que afecta principalment dones i nenes. Una política redistributiva no només frenaria la feminització de la pobresa -sobretot si les dones produeixen 2/3 dels béns alimentaris que consumeix la humanitat- sinó que encaminaria cap l'eliminació de la gana. Ja que és conegut que els béns que es produeixen al món, distribuïts amb equitat, arribarien a tothom.

Un enfocament d'igualtat, contraposat al de la competència, portaria a una visió d'humanitat sense guanyadors -definits principalment per l'accés al consum- i perdedors. I, encaminaria, sense cap dubte, a un reconeixement de les persones per la seva pròpia qualitat i ja no per la seva identitat de gènere o la seva posició social.

Així mateix, si es parteix del criteri que identifica l'obtenció de drets com un pas endavant en la història de la humanitat, que col·loca totes les persones en igualtat de condicions, problemàtiques com la participació de les dones en la vida política, social i cultural, dependrien més aviat de la decisió col·lectiva de fer dels drets humans una plataforma bàsica del conviure col·lectiu.

Aconseguir la igualtat entre tothom, partint d'una visió de reconeixement de la diversitat d'identitats i del pluralisme en el pensament, constitueix el principal ingredient de l'avenç civilitzador impulsat, des de diferents pràctiques, quefers i perspectives, pels moviments feministes i de dones en aquest últim tret de la història del segle que conclou.

I sota aquests postulats, convençudes de la viabilitat de les seves propostes, reivindicacions, conceptualitzacions i iniciatives, com de la necessitat d'ubicar-les en el context i en les simbologies dels nous escenaris que imposa la globalització, elles sustenten la factibilitat dels canvis que se fonamenten en el desenvolupament de solidaritats, i proposen que el segle XXI sigui el de les dones.

Els reptes davant l'estructuració de la globalització

Els canvis reals que s'han operat en l'era de la globalització estan relacionats amb els desplaçaments dels centres de control i de poder cap a sectors alhora hiperconcentrats però transnacionals: el sector financer n'és un exemple. Les relacions socials de gènere que es desprenen d'aquesta realitat presenten alhora vells models i noves realitats. És notori, per exemple, el decreixement de la segregació a l'accés a l'educació o a l'accés teòric a llocs de treball, però també és notori que un model internacionalitzat, sota el model patriarcal, universalitza les modalitats d'exclusió de les dones, el punt de partida de les quals, independentment del sector en el qual s'ubiquin, està marcat per les asimetries genèriques.

A més, si bé és cert que la discriminació vers les dones persisteix des de temps remots i que els fonaments patriarcals triguen a modificar-se, en l'actual context adquireixen noves expressions. Per citar alguns exemples: fa molt poc temps les opcions de les dones no estaven vinculades a la migració internacional; el màrqueting i l'entreteniment no eren els camps laborals cobejats per les joves; el sector financer no era qui manava, tan obertament, al món; les dones del camp no estaven davant de l'imperatiu de la seva desaparició com entitat social, per la transnacionalització de l'agricultura i la indústria transgènica.

A més d'això, no fa gaire que les relacions col·lectives de poder es visualitzaven localment i les institucions internacionals eren percebudes com entitats remotes. Ara, amb el desplaçament –o el finançament– dels centres de poder, aquestes relacions i les estratègies per canviar-les es visualitzen tant localment com globalment. Les incursions de les dones a l'ONU i les diferents preses de posició davant del rol dels Organismes Financers Internacionals figuren entre aquelles.

El procés de globalització, alhora que ofereix certs canvis i algunes possibilitats per a les dones, també s'aferma en la potencialització de la seva antítesi: la segregació de gènere. En tots els països, dia a dia, augmenten les files d'aturades, informals, *maquilladoras*, treballadores sexuals obligades, entre altres; i, per a la majoria, el temps de treball s'ha multiplicat per dos i fins i tot per tres.

A més, la sobredimensió dels valors “occidentals”, individualistes i consumistes, que acompanya invariablement aquest procés, mina la possibilitat que cada col·lectivitat, ètnica o cultural, estableixi els seus propis paràmetres d'alliberament. En alguns casos la tendència a l'aculturació i la discriminació ètnica són tan imposants, que la defensa dels estereotips sexistes es confon amb la defensa de la col·lectivitat i, com s'ha expressat en els processos organitzatius de les dones provinents d'ètnies discriminades, els valors sexistes importats s'assimilen fàcilment als vernacles.

En el procés de “desenvolupament”, que ha significat la inserció de les dones al model dominant, s'estan desposseint moltes dones dels seus mecanismes històrics de gestió del poder, aculturades i “integrades” després en àrees laborals mal remunerades i devaluades socialment, sense ser alliberades del seu paper mil·lenari de proveïdores domèstiques.

Per això, la recerca d'un canvi total que permeti la creació d'un món sense cap tipus d'injustícia adquireix cada dia una influència major entre les dones. D'aquí que el moviment feminista està creant noves anàlisis globals de la societat, proposant nous paràmetres que comprenen des de la integració al món polític de diversos aspectes considerats com d'ordre “privat”, fins preses de posició sobre problemàtiques d'ordre nacional i internacional. El feminisme ha irromput als camps on s'exerceixen els poders que assegurin la reproducció de les estructures capitalistes i patriarcal; alhora que ha amarat tots els sectors socials, organitzacions específiques, populars, sindicals, etc.

Així, les seves innovacions organitzatives, basades en el reconeixement del pluralisme i la diversitat, en aquests moments de redefinicions, comencen a servir de referent a múltiples sectors interessats a crear models i alineaments orientats cap al futur.

Impulsat pels esdeveniments relatius a l'Any Internacional de les Dones (Mèxic 75) i del decenni de les dones, el feminisme contemporani va néixer amb caràcter internacional, i per tant, emmarcat en les relacions Nord-Sud, això no vol dir que hagi adquirit les mateixes característiques al món sencer. En cada context es va articular a cada singularitat històrica, política, cultural, relativa a cada tipus de desenvolupament; d'aquí que una de les seves principals característiques és la diversitat de formes d'expressió, l'heterogeneïtat de referents, la multiplicitat de reivindicacions. Les anàlisis i els processos viscuts a cada país, a cada regió i a cada continent són tributaris de la seva pròpia història.

Mirant cap el futur

Com que les relacions entre els gèneres es construeixen i reproduïxen en una relació social mediatitzada per l'economia, la ideologia i la cultura, aquestes relacions involucren socialment homes i dones, ja que cada un d'aquests dos grups socials és condició i conseqüència de l'existència de l'altre. La desaparició o les modificacions que puguin efectuar, qualsevol dels dos afecta o modifica directament l'altre i per tant els beneficis dels canvis proposats per les dones són incloents.

Una de les riqueses de la proposta feminista és el no concebre's com un espai monolític, amb una agenda única, sinó com un moviment, com un procés de canvis en construcció, com un espai des d'on es poden projectar plantejaments de transformació global, a gran escala. I, d'altra banda, la proposta de diversitat i pluralisme inclou encarar la conjunció de la discriminació de gènere amb altres formes de segregació tals com l'ètnica, l'orientació sexual, les opcions espirituals, etc.

Sota aquesta perspectiva, tot apunta cap al desenvolupament d'una proposta de globalització solidària, incloent i participativa, on tots i totes siguin actors de la construcció d'una democràcia que condueixi a crear humanitat, i per això aquesta proposta té avantatges en unir esforços perquè el nou segle sí que sigui el de les dones.

